

УДК 343.213.5+343.31

DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.17.29.300-310>

РЕАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСЛІДЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ¹

Письменський Євген Олександрович,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри поліцейської діяльності

Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ,

вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, Україна, 25015

e-mail: ye.pysmenskyu@gmail.com,

ORCID: <https://orcid.org/000000-0001-7761-7103>

Мета. Ставиться мета виявлення та наукового розгляду основних негативних тенденцій реалізації кримінально-правової політики України в умовах воєнного стану (за час після початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України). **Методика.** Використана методика дослідження спрямована на встановлення основних негативних тенденцій реалізації кримінально-правової політики України в умовах воєнного стану. Воно здійснюється на основі наукового спостереження за процесом правозастосування у сфері кримінальною юстиції та узагальнення наявних наукових даних з цього питання. Під час дослідження застосовувалися загальні методи наукового пізнання: аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування, узагальнення. **Результати.** Установлено такі негативні риси, що притаманні процесу реалізації кримінально-правової політики України в умовах війни високої інтенсивності: помилкове та (або) неоднокове застосування кримінально-правових норм, які є недосконалими; нездатність тлумачити КК України, використовуючи всі належні для цього способи; невміння (небажання) установити співвідношення між буквальним юридичним текстом і справжнім змістом правових норм; намагання використовувати кримінальний закон для підігрування панівним настроєм у суспільстві (яким властива репресивність з огляду на умови агресивної війни); орієнтація на формальні показники у протидії злочинності з концентрацією зусиль на простих випадках. **Наукова новизна.** У результаті проведеного дослідження одержані нові наукові знання про основні негативні характеристики, що мають місце в реалізації кримінально-правової політики в Україні в умовах воєнного стану. **Практична значимість.** Висновки та пропозиції, які сформульовані у статті, можуть бути використані у науково-дослідній роботі як основа для емпіричного вивчення стану правозастосування, а так само у правотворчій діяльності для вдосконалення кримінального законодавства України.

Ключові слова: Кримінальний кодекс; кримінально-правова політика; воєнний стан; правозастосування; тлумачення кримінально-правових норм; кримінально-правова кваліфікація.

Yevhen Pysmenskyu

Doctor of Law, Professor, Head of Department of Police Activities
at the E. O. Didorenko Luhansk Educational & Scientific Institute
of Donetsk State University of Internal Affairs,

Velyka Perspektyvna Street, 1, Kropyvnytskyi city, Ukraine, 25015

e-mail: ye.pysmenskyu@gmail.com

IMPLEMENTATION OF CRIMINAL LAW POLICY OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: A STUDY OF NEGATIVE TRENDS

Purpose. The objective of the article is to identify and provide a scholarly review of the main negative trends in the implementation of Ukraine's criminal law policy under martial law (since the beginning of the full-scale invasion of Ukraine by Russian troops). **Methodology.** The research methodology used is aimed at identifying the main negative trends in the implementation of Ukraine's criminal law policy under martial law. It is carried out on the basis of academic monitoring of the process of law enforcement in the field of criminal justice and the generalization of available research data on this issue. The study used the general methods of scientific cognition: analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction, and generalization. **Results.** The following negative

¹ Стаття підготовлена в межах виконання проекту «Кримінально-правова політика України під впливом факторів воєнного характеру та її віддзеркалення в експертній думці» (реєстраційний номер 2022.02/0046) Національного фонду досліджень України за підтримки Кембриджського університету, Велика Британія.

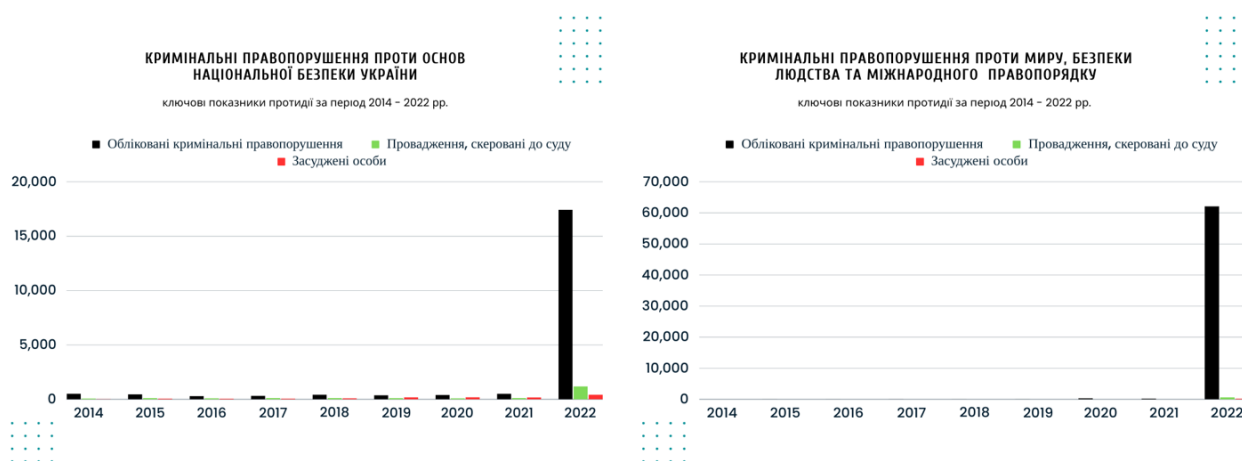
features are identified that are inherent in the process of implementing Ukraine's criminal law policy in the context of a high-intensity war: erroneous and/or unequal application of criminal law norms that are flawed; inability to interpret the Criminal Code of Ukraine using all the appropriate methods; inability (unwillingness) to establish the correlation between the literal legal text and the true meaning of legal norms; attempts to use criminal law to play along with the prevailing moods in society (which are characterized by repressiveness given the conditions of an aggressive war); focusing on formal indicators in combating crime with concentration of efforts on simple cases. **Originality.** As a result of the study, new scholarly knowledge has been gained about the main negative characteristics of the implementation of criminal law policy in Ukraine under martial law. **Practical significance.** The conclusions and proposals formulated in the article can be used in research as a basis for empirical study of law enforcement as well as in lawmaking to improve criminal legislation in Ukraine.

Key words: Criminal Code; criminal law policy; martial law; law enforcement; interpretation of criminal law norms; criminal law qualification.

Постановка проблеми. Загарбницька війна високої інтенсивності, якою є сучасна російсько-українська війна, що триває, об'єктивно відбивається на порядку денному правової політики держави, одним з елементів якої є кримінально-правова політика. Зміст кримінально-правової політики держави, яка перебуває у стані подібного типу війни, неодмінно розширюється і ускладнюється з огляду на відповідний чинник. Воєнний фактор зачіпає всі соціальні відносини, усі соціальні зв'язки, що існують у державі. Відбувається їх трансформація, змінюються функції й ролі суб'єктів формування та реалізації кримінально-правової політики.

Отже, зміст кримінально-правової політики в умовах воєнного стану змінився, а її загальна спрямованість свідчить про намагання протидіяти масштабним ризикам і загрозам, що виникають для національних інтересів та інтересів держави (співтовариства держав) в умовах потужної російської агресії (як безпосередньо пов'язаних з війною, так і опосередкованих нею).

За період після повномасштабного вторгнення російських військ в Україну стан застосування кримінального закону характеризується зміною усталених показників діяльності органів правопорядку та суду. Зокрема, протягом 2022 року різко збільшилася кількість облікованих кримінальних проваджень, направлених до суду та розглянутих з постановленням обвинувальних вироків стосовно кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України (Розділ I Особливої частини КК України). Аналогічна тенденція спостерігається щодо кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (Розділ XX Особливої частини КК України).

Натомість традиційно поширені в Україні кримінальні правопорушення проти власності показали за всіма зазначеними показниками (облікування, направлення до суду, засудження) зменшення їх кількості¹.

Вибірковий контент-аналіз обвинувальних вироків, що був проведений за цими та іншими категоріями справ, показує наявність конкретних проблем у правозастосуванні [2], які здебільшого висвітлені в юридичній літературі та розкриватимуться далі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій дає змогу констатувати, що, зокрема, такі правники, як Д. Азаров, Н. Антонюк, Ю. Баулін, А. Вознюк, З. Загиней-Заболотенко, М. Карчевський, В. Кузнецов, А. Музика, І. Медицький, В. Навроцький, О. Марін, В. Мисливий, Р. Мовчан, Ю. Орлов, О. Острогляд, Ю. Пономаренко, М. Хавронюк за тим чи іншим аспектом вивчали практику реалізації кримінально-правової політики України в період другої фази російсько-української війни, що почалася 24 лютого 2022 р. Водночас наявні наукові здобутки з цього питання потребують узагальнення та детального розгляду з тим, щоб виявити ключові негативні тенденції, які характеризують процес правозастосування у сфері кримінальної юстиції, зважаючи на вплив воєнних факторів, в умовах яких відбувається цей процес.

Постановка завдання. Ставиться завдання виявлення та наукового розгляду основних негативних тенденцій реалізації кримінально-правової політики України в умовах воєнного стану (за час після початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України).

Виклад основного матеріалу дослідження. За спливом двох років після запровадження в Україні воєнного стану можна висловити гіпотезу (її перевірка здійснюватиметься під час подальшого дослідження відповідної проблематики), що реалізація кримінально-правової політики України в умовах факторів воєнного характеру характеризується наявністю низки негативних тенденцій. Зокрема, ідеться про виникнення такого стану у правозастосуванні, коли обмежені соціальні ресурси держави використовуються недостатньо ефективно, а протидія кримінальним правопорушенням, пов'язаним з війною та в контексті війни, відбувається з істотними порушеннями базових правових принципів та стандартів прав людини. З-поміж іншого це проявляється у низці системних помилок у кримінально-правовій кваліфікації, нездатності адекватно тлумачити кримінальний закон, дотримуючись верховенства права та стверджуючи

¹ Дані отримано та візуалізовано на основі інтерактивного довідника М. Карчевського [1].

справедливість, нерозуміння справжньої суті та цінності кримінального закону. Реалізацію кримінально-правової політики України в умовах війни не можна охарактеризувати як таку, що здійснюється у науково обґрунтований спосіб, послідовно і однаково. Інколи така політика зводиться до кримінально-правового популізму, попередньо втіленого на законодавчому рівні. До того ж треба враховувати, що застосування кримінально-правових норм здебільшого відбувається за відсутності правових позицій Верховного Суду з тих чи інших питань, які могли би відбивати кримінально-політичну тактику протидії правопорушенням, що вчиняються в умовах війни (судова практика лише розвивається). Загалом негативні тенденції в реалізації кримінально-правової політики переважають відповідні позитивні тенденції. Далі звернемо увагу на основні з них.

По-перше. **Формування правозастосовної практики відбувається у суперечливий спосіб, наявні грубі помилки та прогалини в застосуванні кримінально-правових норм.** За умов перевантаженості кримінально-правової системи у воєнний час простежуються такі ключові прояви, що підтверджують наявність відповідної риси у правозастосуванні:

1) Формальне застосування кримінального закону – коли не з'ясується справжній зміст його норм, а перевага надається буквальному (зазвичай найбільш очевидному, спрощеному) його розумінню або / та здійснюється таке їх тлумачення, за якого фактично вчинений акт поведінки «підлаштовується» під юридичні ознаки певного складу кримінального правопорушення. У результаті справжній зміст кримінально-правової норми, яка до того ж може характеризуватися низкою законодавчих недоліків, лишається не встановлений.

Прикладом такого стану застосування кримінального закону може бути ситуація із кваліфікацією порушень мобілізаційного законодавства та інших пов'язаних з цим діянь проти порядку комплектування військових формувань як посягань на основи національної безпеки України (за ст. 114-1 КК України, що передбачає відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройним Силам України та військовим формуванням). Починає формуватися неоднозначна практика, коли органи правопорядку намагаються здійснювати таке тлумачення кримінально-правової норми про відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, за якого спотворюється справжній зміст ст. 114-1 КК України. Не враховується, що він має відповідати призначенню зазначеної заборони, яка покликана забезпечувати охорону основ національної безпеки, а саме відповідальність за ст. 114-1 КК України повинна наставати не за перешкодження будь-якій законній діяльності, до якої належать, зокрема, господарська або мобілізаційна, а лише такій діяльності, яка безпосередньо пов'язана із забезпеченням національної безпеки України.

2) Допущення усієї палітри кваліфікаційних помилок – за В. Навроцьким такими помилками є вирішення питань матеріального кримінального права на підставі не тих кримінально-правових норм, які регламентують певні правові ситуації: зокрема, це «підміна» статей КК України (їх частин, пунктів), «надлишкове» застосування статей КК України, безпідставне застосування статей КК України, «пропуск» статей КК України [3].

Одним із прикладів, що ілюструє помилковість кваліфікації стабільно актуальних для України корупційних злочинів, є ситуація з наданням кримінально-правової оцінки безпідставного отримання народними депутатами України компенсацій вартості оренди житла або винайму готельного номеру (гарантії депутатської діяльності) [4]. Попри появу правової позиції Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду з цього питання [5] навряд чи можна вважати, що воно остаточно розв'язане. Суть ж

кваліфікаційної помилки полягає, на мій погляд, у такому: переважно відповідні дії народних депутатів представники сторони обвинувачення кваліфікують за ст. 364 КК України, що є неправильним, оскільки ці депутати не використовують ані владу, ані службове становище народного депутата України для отримання всупереч інтересам служби відповідних гарантій своєї діяльності. Натомість вчинене за наявності підстав варто кваліфікувати за ст. 192 КК України як заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Користування чужим майном без оплати і заподіяння внаслідок цього майнової шкоди характеризують саме цей склад злочину¹.

Чимало помилок у кваліфікації можна простежити, вивчаючи практику застосування кримінально-правових норм про злочини проти основ національної безпеки України, зокрема щодо надання правової оцінки за ст. 111-1 КК України у випадках відсутності складу цього кримінального правопорушення або за наявності малозначності діяння. Іншими словами, поширеними є ситуації безпідставного застосування кримінально-правової норми про колабораційну діяльність².

Не викликає сумнівів теза про те, що помилкова кваліфікація дискредитує реалізацію цілей та завдань кримінально-правової політики держави, а також унеможливує виконання заходів із запобігання кримінальним правопорушенням [8, с. 36]. Тож відповідний тренд видається загрозливим з тих міркувань, що за багатьма категоріями деліктів, пов'язаних з війною, закладається формування практики застосування новел кримінального законодавства, яка здатна в подальшому утворити хибну колію, прокласти помилковий шлях для всіх аналогічних випадків.

3) Двозначне тлумачення кримінального закону та як результат відсутність єдності правових позицій суб'єктів реалізації кримінально-правової політики з принципових питань (формування неоднакової практики застосування норм матеріального кримінального права).

Зокрема, аналіз слідчої та судової практики дав змогу експертам виявити основні труднощі застосування ст. 111-1 КК України, які полягають у площині кримінально-правової кваліфікації. Вони стосуються відсутності належних критеріїв розмежування колабораційної діяльності та діянь, передбачених ст. ст. 111, 111-2 та 436-2 КК України, що зумовлює проблеми подвійної кваліфікації [9]. Справді, на сьогодні правозастосовувачі надають кардинально різну кримінально-правову оцінку однакової поведінки. Наприклад, в одних ситуаціях дається кваліфікація наданню допомоги ворогові за ст. 111-1 КК України, а в інших – та сама допомога може оцінюватися згідно зі ст. 111-2 КК України.

4) Застосування заходів впливу до правопорушника, що не узгоджуються із санкцією кримінально-правової норми.

З-поміж іншого така неадекватність може бути результатом помилкової пеналізації певних кримінальних правопорушень. Ідеться про ситуації, за яких законодавець, ігноруючи наукові підходи, конструює таким чином санкції кримінально-правових норм, що в підсумку вони встановлюють надмірно суворе покарання, яке не узгоджується з типовим рівнем суспільної небезпечності відповідного правопорушення. Наприклад, К. Новікова, проаналізувавши практику призначення покарання за вчинення несанкціонованого поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань (злочин,

¹ Більш докладно зазначена проблема висвітлена в публікації О. Дудорова [6].

² Один з яскравих прикладів такої ситуації висвітлений у межах журналістського розслідування [7].

передбачений ст. 114-2 КК України, відповідальність за який встановлена після запровадження режиму воєнного стану), дійшла висновку, що ця практика формується у спосіб масового звільнення від відбування покарання з випробуванням осіб, засуджених за вчинення цього злочину. Вона резонно констатує, що такий стан правозастосування відбиває сприйняття суддями невідповідності передбаченого КК України покарання реальному рівню суспільної небезпечності зазначеного кримінального правопорушення [10, с. 230].

Показово, що окремі парламентарі, проаналізувавши ту саму практику застосування ст. 114-2 КК України, дійшли іншого висновку та зареєстрували законопроект, покликаний її змінити¹. За їхнім задумом покарання за відповідні діяння треба посилити та унеможливити уникнення його реального відбування засудженими через застосування до них – відповідно до статті 75 КК України – звільнення від покарання з випробуванням. Тобто замість того, щоб узгодити санкції ст. 114-2 КК України зі справжнім рівнем суспільної небезпечності передбачених цієї нормою злочинів, встановити альтернативні види покарання тощо суб'єкти формування кримінально-правової політики йдуть у зворотному напрямку й пропонують обмежити можливості для диференціації кримінально-правового впливу заразом абсолютно не виправдано посиливши покарання (аж до довічного позбавлення волі). Навряд чи інакше як абсурдною можна охарактеризувати цю ситуацію².

Характеризуючи зазначений проект змін кримінального закону, М. Акімов резонно зауважує: суб'єкт права на законодавчу ініціативу, прагнучи нібито удосконалити положення чинного КК України, лише ускладнює кримінально-правову оцінку вчиненого, створюючи штучну конкуренцію кримінально-правових норм, ініціює вкрай неоднозначне (а іноді і суперечливе) запровадження більш жорстоких санкцій за діяння, чия відповідність правилам нормопроектної техніки та традиціям законотворчості у сфері кримінального права є і без того вельми сумнівною [13, с. 4].

По-друге, **механізм кримінально-правової охорони функціонує у спрощеному режимі, що призводить до імітування протидії злочинності.** Практика подекуди показує, що вістря кримінального права спрямовується на тих, до кого воно може з легкістю дотягнутися. Кримінально-правові норми часто застосовуються у випадках, що не потребують надмірних зусиль, та / або навіть без мети досягти потрібного результату (створення «шумової завіси» заради громадського обговорення й схвалення тощо).

Натомість, як відомо, кримінальне право має на меті забезпечення правопорядку та захисту громадян від усіх злочинних посягань [14, с. 189]. Для досягнення цієї мети, кримінальне право повинно виконувати низку функцій, з-поміж яких головною є охоронна. Однак забезпечити повноцінну та стабільну охорону найважливіших соціальних цінностей вдається не завжди. За твердженням М. Карчевського, зазначені тенденції у правозастосуванні свідчать про примітивізацію відповідного рівня кримінально-правового регулювання, тобто, коли значна частина судових рішень, пов'язаних із засудженням осіб за певні кримінальні правопорушення, стосується найменш небезпечних форм таких

¹ Проект закону (реєстр. № 9519 від 24 липня 2023 р.) «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану» [11].

² У контексті викладеного заслуговує на увагу думка про те, що будь-яка законодавчо визначена санкція та її застосування не повинні суперечити природній ідеї справедливості, адже лише за цих умов призначене судом покарання буде сприйматись справедливим як особою, щодо якої воно застосоване, так і потерпілим, і суспільством загалом [12, с. 138].

правопорушень за умови фактичної відносної поширеності більш небезпечних форм цих правопорушень [15, с. 293 – 294].

Цей тренд, на жаль, посилив значення в умовах війни, що можна яскраво простежити на прикладах розслідування і судового розгляду кримінальних проваджень про колабораційну діяльність. Коли до кримінальної відповідальності притягаються переважно особи, які вчинили найменш небезпечні діяння – кримінальні проступки, передбачені ч. 1, ч. 2 ст. 111-1 КК України [16, с. 258].

Схожі висновки робляться у контексті кримінально-правової протидії виправдовуванню, визнанню правомірною, запереченню збройної агресії російської федерації проти України, глорифікації її учасників (ст. 436-2 КК України), процес якої також характеризується примітивізацією. Рівень застосування звільнення від покарання за ст. 436-2 КК України може свідчити про те, що в судах здебільшого опиняються справи з обвинувачення у найменш небезпечних проявах зазначеної глорифікації [17].

На цьому тлі традиційно значуща для інтересів суспільства сфера службових відносин, яка привертає не менше уваги, ніж ситуація війни, є переповненою випадками безперспективних розслідувань, які за низкою ознак свідчать про відсутність справжнього наміру забезпечити правопорядок, та вочевидь проводяться з іншою метою. Не виключено, що йдеться про привернення уваги громадськості на стадії досудового розслідування з подальшим її затуханням на стадії судового розгляду (якщо така настає). Найбільш яскравими кейсами в контексті викладеного можна вважати справи щодо колишнього голови НАК «Нафтогаз» Андрія Коболева [18] та голови Національної служби здоров'я України Наталії Гусак [19]. Виникають обґрунтовані сумніви в правильності наданої правової оцінки діям цих осіб навіть на підставі доступної інформації, яку можна встановити з відкритих джерел. Тож навряд чи в цих справах, які обов'язково (принаймні на певному етапі) стають гучними, є реальні перспективи постановлення обвинувальних вироків, що підтверджували б правильність наданої слідством кваліфікації. Із великою долею імовірності можна констатувати, що офіційна кримінально-правова оцінка не відповідає ознакам фактично вчиненого діяння. У таких історіях гине авторитет кримінального права та нівелюється його значення. Вивчаючи подібні кейси, розумієш, що кримінальний закон перетворюється із засобу захисту правоохорнюваних цінностей на інструмент негативного позаправового впливу.

Викладене в сукупності свідчить про прояви істотної неефективності правозастосування, а також підживлення довіри до кримінальної юстиції як такої. Натомість ефективну правозастосовну діяльність слід визнати базовим компонентом кримінально-правової політики, що реалізується. Здебільшого науковці виходять з того, що ефективною є така правозастосовна діяльність, яка забезпечує реалізацію завдань кримінального закону (див. ст. 1 КК України) та коли при цьому утворюється оптимальне співвідношення між соціальними витратами і отриманим результатом¹.

Висновки. На сьогодні в Україні в умовах дії воєнного стану існують обставини, які уможливають низьку ефективність правозастосовної діяльності, гальмують її належне формування та впливають на збереження негативних тенденцій у реалізації кримінально-правової політики України в перспективі. Їх яскравими проявами є: помилкове та (або) неоднакове застосування кримінально-правових норм, які є недосконалими; нездатність тлумачити КК України, використовуючи всі належні для цього способи; невміння (небажання) установити співвідношення між буквальним юридичним текстом і справжнім

¹ Більш докладно див.: [20; 21; 22; 23].

змістом правових норм; намагання використовувати кримінальний закон для підігрування панівним настроєм у суспільстві (яким властива репресивність з огляду на умови агресивної війни); орієнтація на формальні показники у протидії злочинності з концентрацією зусиль на простих випадках тощо. Забезпечити ефективність правозастосовної діяльності, здійснюючи системну і послідовну реалізацію кримінально-правової політики є можливим через здійснення низки першочергових дій на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Карчевський М. Протидія злочинності в Україні: інфографіка: інтерактивний довідник (2013 – 2022). Версія 3.0. URL: <https://karchevskiy.com/i-dovidnyk/>
2. Гловюк І. Вироки за ст. 438 КК України: порушення законів та звичаїв війни (з 24 лютого 2022 року) / Вища школа адвокатури НААУ (17 листопада 2023 р.). URL: <https://www.hsa.org.ua/lectors/glovyuk-iryna/articles/doslidzennia-viroki-za-st-438-kk-ukrayini-porusennia-zakoniv-ta-zvichayiv-viini-z-24-liutogo-2022-roku>
3. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посібник. 2-ге вид. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 512 с.
4. Демчук П., Риженко К. Як нардепи відповідають за зловживання своїми гарантіями? аналіз справ щодо компенсації за житло / Just Talk (13 грудня 2023 р.). URL: <https://justtalk.com.ua/post/yak-nardepi-vidpovidayut-za-zlovzhivannya-svoimi-garantiyami-analiz-sprav-schodo-kompensatsii-za-zhitlo>
5. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 27 листопада 2023 р. у справі № 991/3966/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409272>.
6. Дудоров О. О. Проблеми кваліфікації зловживання владою або службовим становищем (на прикладі кримінально-правової оцінки безпідставного отримання народним депутатом України компенсації вартості оренди (винайму) житла). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 367-374.
7. Арунян О. Погана енергетика. Як суди спочатку посадили, а потім відпустили електрика з Донецької області, який відновлював електромережі в окупованому Лимані / Грати (28 вересня 2023 р.). URL: <https://graty.me/pogana-energetika-yak-sudi-spochatku-posadili-a-potim-vidpustili-elektrika-z-doneczkoj-oblasti-yakij-vidnovlyuvav-elektromerezhi-v-okupovanomu-limani/>
8. Артюхова В. В. Важливі наукові міркування професора М. І. Бажанова у дискурсі сучасності і майбуття (до 100-річчя від дня народження): матеріали мемор. конф. (м. Харків, 27 груд. 2022 р.). Харків: Право, 2023. С. 33 – 37.
9. Притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення колабораційної діяльності: аналіз діючого законодавства, практики його застосування та пропозиції щодо зміни законодавства: аналітична записка. Коаліція громадських організацій. URL : https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/zvit_zmina_ukr-2.pdf
10. Новікова К. А. До питання караності кримінального правопорушення, передбаченого ст. 114-2 КК України: законодавство та практика застосування. *Наступність у кримінальному праві: до 70-річчя проф. Ю. В. Бауліна*: матеріали наук. конф. (м. Харків, 8 верес. 2023 р.). Харків: Право, 2023. С. 228-230.
11. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану (реєстр. № 9519 від 24 липня 2023 року) / Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42345>
12. Кваша О. О. Справедливе правосуддя в умовах війни в Україні. *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція*: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26 – 27 жовтня 2023 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2023. С. 135-139.
13. Акімов М. О. Посилення кримінальної відповідальності як прояв політичного популізму (на прикладі законопроекту реєстр. № 9519 від 24 липня 2023 р.). *Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція*: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26 – 27 жовтня 2023 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2023. С. 3 – 6.

14. Моргунов О., Колесник М. Поняття, завдання та функції кримінального права. Європейські перспективи. 2023. № 3. С. 186-190.
15. Карчевський М. В. Протидія злочинності в Україні (2013 – 2022): аналіз статистичних даних. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 293-294.
16. Письменський Є. О. Запровадження кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: чи всі очікування справдилися? *Закарпатські правові читання. Право як інструмент стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів*: матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 27 квітня 2023 р. Частина II. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 256-259.
17. Матеріали грантового проєкту «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії глорифікації збройної агресії РФ в Україні» / Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України. URL: <https://ivpz.kh.ua/uk/матеріали-грантового-проєкту-кримін/>
18. Огієнко О. Запобіжний захід Андрію Коболєву: що вирішив суд? / Transparency International Ukraine (8 лютого 2023 р.) URL: <https://ti-ukraine.org/news/zapobizhnyj-zahid-andriyu-kobolyevu-shho-vyrishyv-sud/>
19. Чому підозра голові Національної служби здоров'я схожа на політичне переслідування і показове шоу / Texty.org.ua (30 жовтня 2023 р.). URL: <https://texty.org.ua/fragments/110990/chomu-pidozra-holovi-nacionalnoyi-sluzhby-zdorovya-shozha-na-politychne-peresliduvannya-i-pokazove-shou/>
20. Ефективність кримінального законодавства: доктринальні, законотворчі та правозастосовні проблеми її забезпечення: матер. міжнарод. наук.-практ. кругл. столу (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / укладачі: Л. М. Демидова, К. А. Новікова, Н. В. Шульженко. Харків : Константа, 2019. 324 с.
21. Карчевський М. В., Кудінов А. С. Ефективність кримінально-правового регулювання в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 4 (76). С. 101-114.
22. Острогляд О. В. Ефективність реалізації кримінально-правової політики: вплив окремих факторів. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право*. 2017. № 3 (15). С. 221-228.
23. Острогляд О. В. Ефективність кримінально-правової політики та кримінально-правової норми: можливість вимірювання (постановка проблеми). *Правова політика України: історія та сучасність*: матеріали II Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Житомир, 8 жовтня 2021 року). Житомир: Житомирська політехніка, 2021. С. 30-34.

References

1. Karchevskiy, M. Protydiia zlochynnosti v Ukraini: infografika: interaktyvnyi dovidnyk (2013 – 2022). Versiia 3.0 [Combating crime in Ukraine: infographic]. Available at: <https://karchevskiy.com/i-dovidnyk/> (in Ukrainian)
2. Hloviuk, I. (2023). Vyroky za st. 438 KK Ukrainy: porushennia zakoniv ta zvychaiv viiny (z 24 liutoho 2022 roku) [Sentences under Art. 438 of the Criminal Code of Ukraine: violation of the rules of warfare (effective February 24, 2022)] / *Vyshcha shkola advokatury NAAU*. Available at: <https://www.hsa.org.ua/lectors/gloviuk-iryna/articles/doslidzennia-viroki-za-st-438-kk-ukrayini-porushennia-zakoniv-ta-zvichayiv-viiny-z-24-liutogo-2022-roku> (in Ukrainian).
3. Navrotskiy, V. O. (2009). Osnovy kryminalno-pravovoi kvalifikatsii: navch. posibnyk [Basics of criminal law qualification: a textbook]. 2-he vyd. Kyiv: Yurinkom Inter. (in Ukrainian)
4. Demchuk, P. & Ryzhenko, K. (2023). Yak nardepy vidpovidaiut za zlovzhivannia svoimy harantiiamy? analiz sprav shchodo kompensatsii za zhytlo [How are MPs responsible for abusing their guarantees? analysis of cases on housing compensation] / *Just Talk*. Available at: <https://justtalk.com.ua/post/yak-nardepy-vidpovidayut-za-zlovzhivannya-svoimi-garantiyami-analiz-sprav-schodo-kompensatsii-za-zhitlo> (in Ukrainian)
5. Case № 991/3966/20. Joint Chamber of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court (27 November 2023). The Unified State Register of Court Decisions. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409272>. (in Ukrainian)
6. Dudorov, O. O. (2023). Problemy kvalifikatsii zlovzhivannia vladoiu abo sluzhbovym stanovyshchem (na prykladi kryminalno-pravovoi otsinky bezpidstavnoho otrymmannya narodnym deputatom Ukrainy kompensatsii vartosti orendy (vynaimu) zhytla) [Problems of qualifying misfeasance or employment position (on the example of a criminal legal assessment of the unreasonable receipt by the

national deputy of Ukraine of compensation for the cost of housing)]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 1, 367 – 374. (in Ukrainian)

7. Arunian, O. (2023) Pohana enerhetyka. Yak sudy spochatku posadyly, a potim vidpustyly elektryka z Donetskoï oblasti, yakyi vidnovliuvav elektromerezhi v okupovanomu Lymani [Poor energy. How the courts first imprisoned and then released an electrician from Donetsk region who was restoring the power grid in occupied Lyman] (2023, Septemer 28)/ *Hratty*. Avaliable at: <https://graty.me/pogana-energetika-yak-sudi-spochatku-posadili-a-potim-vidpustili-elektrika-z-doneczkoi-oblasti-yakij-vidnovlyuvav-elektromerezhi-v-okupovanomu-limani/> (in Ukrainian)

8. Artiukhova, V. V. (2022). Vazhlyvi naukovi mirkuvannia profesora M. I. Bazhanova pro kvalifikatsiiu zlochyniv [Important Scientific Considerations of Professor M. I. Bazhanov on the Qualification of Crimes]. *Naukova spadshchyna profesora M. I. Bazhanova u dyskursi suchasnosti i maibuttia (do 100-richchia vid dnia narodzhennia)*: materialy memor. konf. (pp. 33 – 37). Kharkiv. (in Ukrainian)

9. Criminalization of Collaboration Activities: Analysis of Current Legislation, Practice of its Application and Proposals for Legislative Amendments: Position Paper. Coalition of civil society organizations. *Koalitsiia hromadskykh orhanizatsii*. Avaliable at: https://zmina.ua/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/zvit_zmina_ukr-2.pdf (in Ukrainian)

10. Novikova, K. A. (2023). Do pytannia karanosti kryminalnoho pravoporushennia, peredbachenoho st. 114-2 KK Ukrainy: zakonodavstvo ta praktyka zastosuvannia [On the Punishability of a Criminal Offense Under Article 114-2 of the Criminal Code of Ukraine: Legislation and Practice of Application]. *Nastupnist u kryminalnomu pravi: do 70-richchia prof. Yu. V. Baulina*: materialy nauk. konf. (pp. 228 – 230). Kharkiv: Pravo. (in Ukrainian)

11. Draft Law on Amendments to the Criminal Code of Ukraine on Strengthening Criminal Liability for Unauthorized Dissemination of Information on the Sending, Movement of Weapons, Armaments and Ammunition to Ukraine, Movement, Disposition or Deployment of the Armed Forces of Ukraine or Other Military Formations Formed in Accordance with the Laws of Ukraine, Committed in Conditions of Martial Law or State of Emergency (Reg. No. 9519 of July 24, 2023) / Verkhovna Rada of Ukraine. Avaliable at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42345>

12. Kvasha, O. O. (2023). Spravedlyve pravosuddia v umovakh viiny v Ukraini [Fair justice in the context of war in Ukraine.]. *Ukrainska voienna ta povoienna kryminalna yustytisia*: materialy IX (XXII) Lvivskoho forumu kryminalnoi yustytisii (pp. 135 – 139). Lviv: LvDUVS. (in Ukrainian)

13. Akimov, M. O. (2023). Posylennia kryminalnoi vidpovidalnosti yak proiav politychnoho populizmu (na prykladi zakonoproiektu reiestr. № 9519 vid 24 lypnia 2023 r.) [Strengthening criminal liability as a manifestation of political populism (on the example of the draft law No. 9519 of July 24, 2023)]. *Ukrainska voienna ta povoienna kryminalna yustytisia*: materialy IX (XXII) Lvivskoho forumu kryminalnoi yustytisii (pp. 3 – 6). Lviv: LvDUVS. (in Ukrainian)

14. Morhunov, O. & Kolesnyk, M. (2023). Poniattia, zavdannia ta funktcii kryminalnoho prava [Concept, tasks and functions of criminal law]. *Yevropeiski perspektyvy*, 3, 186 – 190. (in Ukrainian).

15. Karchevskyy, M. V. (2023). Protydiia zlochynnosti v Ukraini (2013 – 2022): analiz statystychnykh danykh [Combating crime in Ukraine (2013 – 2022): analysis of statistical data.]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty* : materialy VII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 293 – 294). Dnipro: DDUVS. (in Ukrainian).

16. Pysmensky, Ye. O. (2023). Zaprovdzhennia kryminalnoi vidpovidalnosti za kolobratsiinu diialnist: chy vsi ochikuvannia spravdylisia? [The introduction of criminal liability for collaboration: have all expectations been met?] *Zakarpatski pravovi chytannia. Pravo yak instrument stiikosti ta rozvytku v umovakh suchasnykh tsyvilizatsiinykh vyklykiv*: materialy XV mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii, m. Uzhhorod, 27 kvitnia 2023 r. Part II. (pp. 256 – 259). Lviv – Torun: Liha-Pres. (in Ukrainian).

17. Materials of the grant project “Criminal Law and Criminological Principles of Counteracting the Glorification of Russian Armed Aggression in Ukraine” / Academician V. V. Stashys Research Institute of Crime Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. Avaliable at: <https://ivpz.kh.ua/uk/materialy-hrantovoho-proiektu-krymin/> (in Ukrainian).

18. Ohienko, O. (2023). Zapobizhnyi zakhid Andriiu Kobolievu: shcho vyrishyv sud? [Pre-trial restraint for Andriy Kobolyev: what did the court decide?] / *Transparency International Ukraine*. Avaliable at: <https://ti-ukraine.org/news/zapobizhnyj-zahid-andriyu-kobolyevu-shho-vyrishyv-sud/> (in Ukrainian).

19. Why the suspicion of the head of the National Health Service looks like a political persecution and a show / Texty.org.ua (2023, October 30). Available at: <https://texty.org.ua/fragments/110990/chomu-pidozra-holovi-nacionalnoyi-sluzhby-zdorovya-shozha-na-politychne-peresliduvannya-i-pokazove-shou/> (in Ukrainian).

20. Demydova, L. M., Novikova, K. A., Shulzhenko, N. V. (Comps.). (2019). *Efektivnist kryminalnoho zakonodavstva: doktrynalni, zakonotvorchi ta pravozastosovni problemy yii zabezpechennia: mater. mizhnarod. nauk.-prakt. kruhl. stolu. Kharkiv: Konstanta.* (in Ukrainian)

21. Karchevskiy, M. V. & Kudinov, A. S. (2016). *Efektivnist kryminalno-pravovoho rehuliuвання v Ukraini [Effectiveness of criminal law regulation in Ukraine]. Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka, 4 (76), 101 – 114.* (in Ukrainian)

22. Ostrohliad, O. V. (2017). *Efektivnist realizatsii kryminalno-pravovoi polityky: vplyv okremykh faktoriv [Effectiveness of the implementation of criminal law policy: the impact of individual factors]. Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho: Zhurnal. Seriya Pravo, 3 (15), 221 – 228.* (in Ukrainian).

23. Ostrohliad, O. V. (2021). *Efektivnist kryminalno-pravovoi polityky ta kryminalno-pravovoi normy: mozhlyvist vymiriuvannya (postanovka problemy) [Effectiveness of Criminal Law Policy and Criminal Law Norms: Possibility of Measurement (Problem Statement)]. Pravova polityka Ukrainy: istoriia ta suchasnist: materialy II Vseukrainskoho naukovo-praktychnoho seminaru (pp. 30 – 34). Zhytomyr: Zhytomyrska politehnika.* (in Ukrainian).

Стаття: надійшла до редакції 26.01.2024

прийнята до друку 16.02.2024

The article: is received 26.01.2024

is accepted 16.02.2024

Бібліографія: Письменський Є. О. Реалізація кримінально-правової політики України в умовах воєнного стану: дослідження негативних тенденцій . *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія Право.* Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2024. Вип. 17 (29). С. 300-310. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.17.29.300-310>

